

מושגים במסכת מכות

1. מושגים במסכת מכות..... 1
- דף ב ע"א..... 4
1. עדים זוממים :..... 4
2. בן גרושה :..... 5
- דף ב ע"ב..... 5
3. גלות :..... 5
4. חלוצה :..... 5
5. בת כהן ובוועלה :..... 5
6. כופר :..... 6
7. לאו שאין בו מעשה :..... 6
8. עבד עברי :..... 6
- דף ג ע"א..... 6
9. כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד :..... 6
10. כתובה :..... 6
11. שביעית :..... 6
- דף ג ע"ב..... 6
12. מלוה על המשכון :..... 6
13. מתנה על מה שכתוב בתורה :..... 7
14. שלושה לוגים מים :..... 7
15. שלושים יום בשנה :..... 7
16. חטאת :..... 7
- דף ד ע"א..... 7
17. תרומה :..... 7
- דף ד ע"ב..... 8
18. אזהרה..... 8
19. הצד השוה..... 8
20. מוציא שם רע..... 8
21. קנס..... 8
- דף ה ע"א..... 8
22. חייבי מיתות בית דין :..... 8
23. איסטטית :..... 9
24. גנב טבח ומכר :..... 9
- דף ה ע"ב..... 9
25. אין עונשין מן הדין :..... 9
26. נגמר הדין..... 9
27. נמצא אחד מהם קרוב ופסול עדות כולם בטלה :..... 9
28. צדוקים..... 9
- דף ו ע"א..... 10
29. תוך כדי דיבור :..... 10
- דף ו ע"ב..... 10
30. חבר אין צריך התראה :..... 10
31. עדות מיוחדת :..... 10
32. תשלומי ניזקין :..... 10
- דף ז ע"א..... 11
33. טריפה :..... 11
34. סנהדרין :..... 11

11	35. עָרַב :
11	דף ז ע"ב :
11	36. אַם לַמְסוּרַת :
11	דף ח ע"א :
11	37. אַם לַמְקַרָא :
11	38. כּוּחַ כּוּחוֹ :
12	39. מַת מַצוּה :
12	40. שְׁלֵא יִמְכּוֹר בְּרַחוּק וַיִּגָּאֵל בְּקִרְוֹב :
12	דף ח ע"ב :
12	41. שְׁלִיחַ בֵּית דִּין :
12	42. גֵּר תּוֹשֵׁב :
12	43. חֲנֵק חֲמוֹר מְסִיף :
12	44. טְבוּל יוֹם :
12	45. מַחוּסֵר כְּפוּרִים :
13	46. עוֹשֵׂה חֲבוּרָה בְּאֲבִיו :
13	47. קִצִּיר הָעוֹמֵר :
13	48. תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית :
13	דף ט ע"א :
13	49. אוֹמֵר מוֹתֵר :
13	50. הַכָּאָה שְׁאִין בַּה שׁוֹה פְּרוּטָה :
13	דף ט ע"ב :
13	51. אִין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט אֵלָא לְרַבּוֹת :
13	דף י ע"א :
13	52. גּוֹאֵל הַדָּם :
14	דף י ע"ב :
14	53. בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה :
14	54. עִגְלָה עֵרּוּפָה :
14	דף יא ע"א :
14	55. לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִישְׁתּוֹ שְׁמִי יִמְחָה עַל הַמַּיִם :
14	56. מְרוּבָה בְּבִגְדִים :
14	57. מְשׁוּחַ מְלַחְמָה :
15	דף יא ע"ב :
15	58. נִידוּי :
15	דף יב ע"א :
15	59. מְסִית :
15	60. חֵיבִי כְרִיתוֹת :
15	61. מַחְנָה לוֹיָהּ :
15	דף יג ע"א :
15	62. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי :
16	63. אֵלְמָנָה לְכַהֵן גָּדוֹל :
16	64. עֵרֵי הַלוּיִים :
16	65. טְבַל :
16	66. הַקֹּדֶשׁ :
16	67. חֵלֶב :
17	69. מַפְטָם אֶת הַקְּטוֹרֶת :
17	70. סֶךְ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה :
17	71. פִּיגוּל :
17	72. שׁוֹחֵט וּמַעֲלָה בַחוּץ :
17	דף יג ע"ב :

17	73. לאו דחסימה
18	74. חייבי עשה :
18	75. לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין
18	דף יד ע"א
18	76. נידה :
18	דף יד ע"ב
18	77. גזרה שווה :
18	78. זריקת דמים :
18	דף טו ע"א
18	79. אונס שגירש :
19	80. אם אינו ענין לפניו תנהו לאחריו :
19	81. לאו שניתק לעשה :
19	דף טו ע"ב
19	82. התראת ספק
19	דף טז ע"א
19	83. ממיר :
19	84. מקלל חבירו בשם
20	85. הנוטל אם על הבנים :
20	86. משכון :
20	87. משכונו של גר :
20	88. נדר שהודר ברבים
20	89. נותר
20	דף טז ע"ב
20	90. דמאי :
20	91. מעשר עני :
21	92. פיאה
21	93. בריה
21	דף יז ע"א
21	94. עמי הארץ :
21	95. קדשי קדשים :
21	96. אשם :
21	97. בכורות :
22	98. קדשים קלים :
22	99. קלעים :
22	100. שובר את העצם בפסח :
22	101. שלמים :
22	102. תודה :
22	דף יז ע"ב
23	103. ביכורים :
23	104. אונן :
23	105. נסכים :
23	106. סמיכה :
23	107. עולה :
23	דף יח ע"ב
23	108. כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו :
23	109. תנופה :
24	110. גמר מלאכה (לענין מעשר) :
24	דף יט ע"א
24	111. דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש :

24	112. קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא :
24	דף כ ע"א
24	113. איסור השחתת פאת הזקן :
24	114. איסור קרחה :
24	דף כ ע"ב
25	115. איסור שריטה :
25	116. מקיף פאת הראש :
25	117. בהרת :
25	118. הנוטל מלא פי הזוג :
25	119. כגריס :
25	120. כעדשה :
25	121. מחיה :
25	122. מלקט לבנות מתוך שחורות :
26	דף כא ע"א
26	123. נזיר :
26	124. גבינה :
26	125. גומות :
26	126. הכותב כתובת קעקע
26	127. שיפוד :
26	128. שפחות :
27	דף כא ע"ב
27	129. החורש בשור וחמור :
27	130. כלאיים בכרם :
27	131. גיד הנשה :
27	דף כב ע"א
27	132. פסולי המוקדשים :
27	134. הבערה :
27	135. הזורע בנחל איתן :
28	136. הקוצץ אילנות :
28	137. מוחק את השם :
28	138. מזיח החושן מעל האפוד
28	139. מסיר בדי ארון
28	140. נזיר שמשון
28	141. עבודה והרבעת שור פסולי המוקדשים :
28	142. קוצץ בהרת
28	דף כב ע"ב
28	143. חזן הכנסת :
28	דף כד ע"א
28	144. ריבית
29	145. שוחד :

דף ב ע"א

1. עדים זוממים :

העדים שזממו להעליל על הנאשם עלילה כלשהי בדיני ממונות או בדיני נפשות. התורה קובעת שיש להטיל עליהם אותו עונש שהתכוונו להביא על הנאשם. ומתי העדים נעשים "זוממים"? אם באו עדים אחרים ואמרו להם: איך אתם

מעידים שהנאשם הרג את הנפש (או לזה כסף מפלוני, וכדומה) ביום פלוני במקום א', והלא הייתם עִמָּנו באותו יום במקום ב', ולא יכולתם לראות את המעשה שאתם מעידים עליו!. במקרה זה, אומרים שהעדים האחרונים "הזימו" את העדים הראשונים, והם נקראים "עדים מזימים" לעומת הראשונים שמכונים "עדים זוממים". מה בין "עדות מוכחשת" ל"עדות מוזמת"? בעדות מוכחשת, גם העדים הראשונים וגם העדים האחרונים מעידים על גוף המעשה. למשל אלו מעידים שרצח ואלו מעידים שלא רצח. אבל בעדות מוזמת, אין העדים המזימים מעידים על גוף המעשה (הרצח או החוב שבו מואשם הנאשם), אלא על גוף העדים הראשונים עצמם.

2. בן גרושה:

עפ"י דין תורה חל איסור על הכהן לשאת אישה גרושה כלומר שנתגרשה בעבר. הבן הנולד מנישואים נקרא חלל ואינו יכול לשמש ככהן בבית המקדש. לפיכך עדים המעידים על כהן שהוא בן גרושה בעצם באים לפסול אותו.

דף בע"ב

3. גלות:

כל ההורג בשנגה – גולה ממקומו לערי מקלט. משך גלותו אינו קבוע. הרוצח בשוגג נשאר בעיר מקלטו עד מות הכהן הגדול. ואין לו רשות לצאת ממנה. הגלות אינה נחשבת עונש אלא כפרה, שהגלות מכפרת על חטא הרוצח, והכפרה תלויה במותו של הכהן הגדול, ואפילו לא גלה הרוצח אלא יום אחד ומת הכהן הגדול – הוא חוזר אל מקומו. ואולם אפילו אם שהה הרוצח שמונים שנה בעיר מקלטו ועדיין לא מת הכהן הגדול – אינו חוזר למקומו, ועדיין לא נתכפר לו.

4. חלוצה:

אשה שבעלה נפטר בלא ילדים על פי דין התורה אינה יכולה להינשא לכל אדם אלא עליה להתיבם לאחד מאחי בעלה. אמנם אם תעשה האישה חליצת נעל לאחד מהם תיפקע הזיקה בינה לביניהם והיא תהיה רשאית להתחתן עם מי שתחפוץ ובלבד שלא יהיה כהן. לכהן אסור לישא חלוצה בדומה לגרושה אם נשא כהן חלוצה בניהם יהיו חללים.

5. בת כהן ובוועלה:

אשת איש שזינתה עם איש אחר נענשים במיתת חנק ואולם שונה הוא דינה של בת כהן שזינתה. אף שבוועלה נידון בחנק היא תידון בשריפה כנאמר בתורה בפרשת אמר: "ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף". שוני זה מעלה שאלה כיצד לקיים "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו" בעדים זוממים שהעידו כן על בת כהן ובוועלה, האם בשריפה יענשו או בחנק? חכמים דרשו מן הפסוק "ועשיתם כאשר זמם לעשות לאחיו- ולא לאחתו" היינו שיענשו בחנק כמיתת הבועל.

6. כופר:

התורה בפרשת משפטים קובעת מהו דינו של שור מועד שנגח: "וְאִם שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַל שְׁלֵשׁ וְהוּעַד בְּבַעְלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהָמִית אִישׁ אֹ אוֹ אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסָּקַל וְגַם בְּעַלְיוֹ יוּמָת. אִם כֹּפֵר יוֹשֵׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִיָּן נִפְשׁוֹ כָּכֵל אֲשֶׁר יוֹשֵׁת עָלָיו. דִּין הַשׁוֹר לְהִיִּסְקַל וְדִין הַבַּעֲלִים עִפְיִי פִירוּשׁ חֲכָמִים הוּא מִיתָה בִּיָּדֵי שָׁמַיִם וְאִם יִשְׁלְמוּ דְמֵי הַהֲרוֹג יִכּוּפֵר לָהֶם וְלִכֵּן נִקְרָאִים תְּשׁוּלוּמִים אֵלּוּ כּוּפֵר. עֲדִים שֶׁהַעִידוּ וְחִיבּוֹ בְּכוּפֵר וְנִמְצָאוּ זִמְמִים לֹא יִשְׁלְמוּ אֶת הַתְּשׁוּלוּמִים אֵלּא יִקְבְּלוּ עֹנֵשׁ מִלְּקוֹת. מִלְּקוֹת: מִי שֶׁעָבַר עַל לֹא מִן הַתּוֹרָה מִקְבֵּל עֹנֵשׁ מִלְּקוֹת. פְּעָמִים נִקְרָא הָעֹנֵשׁ גַּם "מִכּוֹת" וְכֵן הוּא שְׁמָה שֶׁל הַמַּסַּכֵּת. בַּתּוֹרָה כָּתוּב: "אַרְבַּעִים יִכְנוּ... וְעַל פִּי דִרְשַׁת חֲכָמִים מִסְפֵּר הַמִּכּוֹת הוּא 39. יֵשׁ סוּגֵי לֹא שְׂאִין עֲלֵיהֶם מִלְּקוֹת וְרַק 207 מִתּוֹךְ 365 הַלְּאוּיִם שֶׁבַּתּוֹרָה לּוֹקִים עֲלֵיהֶם.

7. לאו שאין בו מעשה:

כל עבירה שמתקיימת ללא מעשה דיבור אינו נחשב מעשה למשל "לא תשקרו". חכמים קבעו שאין לוקים על לאו כזה.

8. עבד עברי:

איש מישראל שנמכר לאיש אחר ומשמשו כעבד.

דף ג ע"א

9. כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד:

כלל בהלכות עדות. מי שכבר העיד עדות לא יכול לחזור בו ולהעיד אחרת ממה שהעיד בתחילה.

10. כתובה:

עפ"י תקנת חכמים מתחייב הבעל בשעת הנישואין לאישתו חיובים שונים והעיקרי שבהם הוא התחייבות לתשלום 200 זוז בשעת גירושין.

11. שביעית:

השנה השביעית במחזור השנים. בשנה זו נשמטים כל החובות וכמו כן אסורה בה עבודת הקרקע.

דף ג ע"ב

12. מלוה על המשכון:

אם נותן הלווה משכון למלוה כביטחון להלוואה הלוואה בה נותן הלווה משכון כביטחון למלוה שלו.

13. מתנה על מה שכתוב בתורה :

תנאי שנקבע בין שני אנשים הקובע שבעסק שנעשה ביניהם לא יחול איסור תורה כגון איסור אונאה.

14. שלושה לוגים מים :

ההלכה קובעת כי מקוה צריך להכיל 40 סאה של מי גשמים. מקוה שאין בו 40 סאה ונפלו לתוכו מים שאובים בכמות של שלושה לוג (לוג היא מידה בנוזלים) פסלו אותו, אפילו אם ישלימו אותו ל40 סאה מי גשמים.

15. שלושים יום בשנה :

שלושים יום נחשבים בהלכה לכמה ענינים כשנה למשל בדיני ערלה עץ שניטע עד שלושים יום לפני ט"ו בשבט, בהגיע ט"ו בשבט יחשב כבן שנה כמו כן למדו חכמים למדו מהפסוק: "קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה (דברים טו) שהמלוה לחבירו כסף (בלא קצבת זמן) לא יוכל לתבעו לפני שעברו שלושים יום."

16. חטאת :

בשם חטאת נקראים בתורה כמה קרבנות, בין של יחיד בין של צבור, הבאים לכפר על חטא, מהם שבאים לכפר על חטא בשוגג, ומהם שבאים אף על המזיד. השם חטאת מורה על דבר נטה בו מן הדרך והוא מלשון: קלע באבן אל השערה ולא יחטא. כל העובר בשגגה על אחת ממצוות לא תעשה שיש בה מעשה שחייבים עליה כרת, הרי זה חייב להקריב קרבן חטאת, ומצות עשה שיקריב חטאתו על שגגתו. אינו חייב חטאת על עבירה בשוגג אלא אם כן נודע לו אחר כך שחטא בודאי, שכשחטא היה סבור שהוא היתר ולאחר מכאן נודע לו שאיסור היה היחיד מביא כשבה או שעירה, והנשיא - היינו המלך - שעיר, ומשיח ובית דין - היינו כהן גדול שעשה מעשה בשגגת הוראתו, ובית-דין-הגדול ששגגו בהוראה ועשו הקהל על פיהם - מביאים פר, ובעבודה זרה, היחיד והנשיא והמשיח מביאים שעירה, ובית דין מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת. החטאת היא בכלל קדשי-קדשים. בשר חטאות החיצונות נאכל לפני מן הקלעים לזכרי כהונה ליום ולילה, כמו שאר קדשי קדשים, ולכן הן נקראות חטאות הנאכלות, ובשר חטאות הפנימיות נשרף בבית הדשן ואסור באכילה, ונקראות חטאות הנשרפות.

דף ד"א

17. תרומה :

בעל השדה מצווה להפריש מהדגן תירוש ויצהר שגדל אצלו ולתתו לכהן. משום קדושת התרומה צריך הכהן לאכול אותה בטהרה. הכרזה: התורה מצווה להכריז על הנידון באחת משלוש עבירות אלו: עדים זוממים, זקן ממרא, בן סורר ומורה. ההכרזה נועדה לפרסם את העבירה למען יראו וייראו.

דף ד ע"ב

18. **אזהרה:**

הכלל אומר: "אין עונשין אלא אם כן מזהירים". כך באיסורי התורה לכל איסור כתבה התורה אזהרה ועונש

19. **הצד השוה:**

סוג של דרשה הלכתית מתוך שני ענינים, אחרי שנמצא ביניהם דבר/ים משותף/ים.

20. **מוציא שם רע:**

כתוב בפרשת כי תצא (דברים כב, יג-כא) שאדם שנשא נערה בחזקת בתולה, בא והוציא שם רע שלא מצא לה בתולים, ונמצא שהוא שקרן, "ויסרו אותו (יתנו לו מלקות) וענשו אותו מאה כסף וכו' ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו".

21. **קנס:**

'קנס' הוא תשלום שמשלם המזיק לניזק שאינו פיצוי, בניגוד ל'ממון' שהוא פיצוי המשולם לניזק על הנזק הממוני או הנופני שגרם לו. בדרך כלל מטרת הקנס היא חינוכית.

למשל הגנב משלם כפלים: הקרן הוא ממון והכפל הוא קנס. הגנב משלם את הכפל כדי להנך אותו. ה'ממון' אינו סכום קבוע, הוא תלוי בנזק. כשהסכום קצוב ע"י התורה, מדובר בלי שום ספק בקנס. חמישים שקל של האונס ושל המפתה הם קנס. גם שלשים שקל שצריך לשלם בעל השור שהרג עבד, הם קנס, שהרי אין מחיר לנפש.

מבחינה הלכתית, יש הבדל תהומי בין 'ממון' ל'קנס'. מי שמודה שחייב ממון – חייב לשלם. אבל 'המודה בקנס – פטור מן הקנס'. למשל גנב שבא מרצונו והודה שגנב, ואין עדים נגדו – משלם רק את הקרן. והטעם פשוט: מטרת הקנס היא חינוכית בלבד, אך גנב זה חוזר בתשובה הוא, ואין צורך עוד לחנכו. מאידך הוא חייב לשלם את הקרן, כי הוא צריך להשיב ממון לבעליו.

דף ה ע"א

22. **חייבי מיתות בית דין:**

סוג של עונש על עבירות התורה. לאותה קבוצה שייכים האיסורים שמי שעובר עליהם יענש בידי בית דין באחת מארבע מיתות: סקילה, שריפה, סיף, או חנק.

23. איסטטית:

כינוי לכת עדים שמזימה את כל כיתות העדים שבאות להעיד באותה עדות. לפי רש"י כינוי זה בא לציין כי היא כת משונה ומוזרה ומלשון סטיה ואילו הרמב"ם מפרש שהיא דומה לסטים שהוא כצבע תכלת.

24. גנב טבח ומכר:

דינו של הגנב לשלם כפליים ממה שלקח, הגנב ששחט את הגניבה ומכר אותה נקנס אף לשלם פי ארבעה, אם גנב שה ופי המישה אם גנב שור.

דף ה"ב

25. אין עונשין מן הדין:

כלל הלכתי בדיני עונשים האומר: אין להעניש עבריין עפ"י לימוד מהפסוקים בעזרת אחת מהמידות שהתורה נדרשת בהן המבוסס על קל וחומר אלא יש למצוא מקור ישיר מהפסוקים לעונש. למשל: , התורה מחייבת כרת את מי שבא על אחותו בת אביו ולא בת אימו, או על אחותו שהיא בת אימו ולא בת אביו, שכן כתוב: "ערוות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותך (ויקרא יח, ט), והעונש הוא: "ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם" (ויקרא כ, יז). אך לא מצאנו בתורה שום התייחסות למי שבא על אחותו שהיא גם בת אביו וגם בת אימו. לכאורה אפשר לומר את הקל וחומר הבא: הלא התורה מענישה בכרת את מי שבא על אחותו מאביו ולא מאימו או על אחותו מאימו ולא מאביו! א"כ קל וחומר שתעניש בכרת את מי שבא על אחותו מאביו ומאימו! אך כלל מסור הוא בדינו: "אין עונשין מן הדין" - כלומר: אין ללמוד עונש באחת מן המידות שהתורה נדרשת בהן, ואנחנו צריכים לימוד מיוחד עבור אחותו שהיא בת אביו ובת אימו, כדי לחייבו כרת.

26. נגמר הדין:

השלב הסופי בדיון בבית דין, בו נקבע דינו של הנידון ואחריו יבוא שלב הביצוע. שלב זה משמעותי בדיני עדים זוממים. חכמים קבעו כי רק אם נגמר הדין על פי עדות העדים הזוממים יקבלו העדים עונש ואם הוזמו בטרם נגמר הדין על פי עדותם אין העדים נענשים בעונש הכתוב בתורה- "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו".

27. נמצא אחד מהם קרוב ופסול עדות כולם בטלה:

כלל בהלכות עדות הקובע כי אם נמצא אחד מהעדים בקבוצה שבאה להעיד יחדיו, קרוב לעד אחר או לנידון וכן אם נמצא אחד פסול, על פי הכללים כגון שהעיד שקר בעבר ונפסל לעדות, מתבטלת עמו עדות שאר חברי הקבוצה.

28. צדוקים:

קבוצת אנשים בתקופת בית שני שמענו כי יש לקבל את התורה כלשונה מבלי לסמוך על מסורת התורה שבעל פה הנמסרת בידי החכמים. מקור השם באיש צדוק שהיה מתלמידי אנטיגנוס איש סוכו ופירש ממסורת חכמים. חכמים ניהלו איתם ויכוחים בנושאים שונים וביניהם בעדים זוממים, בעוד חכמים קבעו כי רק

אם לא בוצע הדין נענשים העדים הזוממים הצדוקים אמרו שרק אם בוצע הדין על פי עדות הזוממים יש להענישם.

דף ו"א

29. תוך כדי דיבור:

הזמן שבו אדם אומר לרבו: "שלום עליך רבי". ושיעור זמן זה מופיע בכל מקום בהלכה, כדי לציין ששני מאורעות מתרחשים בו-זמנית או שאין הפסק ביניהם, אם המרווח ביניהם פחות מתוך כדי דיבור. למשל העדים מצטרפים לכת אחת אם לא יחלוף זמן בשיעור תוך כדי דיבור בין עדויותיהם.

דף נ"ב

30. חבר אין צריך התראה:

התראה נועדה בעיקר כדי להזהיר מי שאינו יודע את הדין וכדי שלא יוכל לטעון לא ידעתי ואשר על כן חבר (תלמיד חכם) אינו צריך התראה כדי לחייב אותו מיתה, תלמיד חכם אינו עובר עבירה בשוגג, הואיל והוא יודע את ההלכה. אמנם הרמב"ם פסק שגם חבר צריך התראה וכדי שלא יוכל לטעון שעשה את המעשה בלא כוונה.

31. עדות מיוחדת:

אם שניים שבאים להעיד לא ראו את המעשה כאחד ולא ראו אחד את השני. בדיני נפשות ישנה דרישה שהעדים יראו אחד את השני כדי להיות כת אחת, ולעומת זאת בדיני ממונות, שני העדים יכולים להיות בודדים. למשל אחד מהם רואה מחלון אחד את המעשה ברחוב, והשני רואה אותו מעשה מחלון אחר, כאשר יש קיר בולט בין שני החלונות שמסתיר את שני העדים אחד לשני. מאידך בדיני נפשות, שני עדים כאלו אינם נחשבים ככת אחת, ואין לנו כאן שני עדים. וכן אמר רב זוטרא בר טוביא בשם רב בגמרא (דף ו, ע"ב) שעדות "מיוחדת" פסולה, כלומר, עדות של שני עדים שלא ראו אחד את השני - פסולה. הראיה שאדם רואה את חברו יוצרת זיקה בין שתי נשמותיהם. וזיקה זו דרושה מאד בדיני נפשות. שכן המחקר של התקשורת בין בני אדם גילה כי לבני אדם שונים יש תמיד גירסאות שונות לגבי אותו מעשה שהיו עדים לו. תודעת האדם מול התרחשות אינה סבילה, אינה מסתפקת בצילום המעשה. תודעת האדם מפרשת את המעשה. וכל תודעה מפרשת לפי המבנה שלה והמטען שלה. קשר עין בין שני העדים הוא אחד הסודות שמסרה לנו התורה כדי לצמצם את הבדלי הגירסאות בין בני אדם.

32. תשלומי ניזקין:

תשלומי הפיצוי שחייב הניזק לשלם למזיק על נזק שעשה לו בגופו או בממונו. כיצד אומדים את הנזק? בודקים מה היה הערך קודם הנזק ומהו הערך עתה והניזק משלם את ההפרש.

דף ז ע"א

33. טריפה:

חולה סופני, כגון שיש לו חור באבר חיוני, וההורג אותו אינו חייב מיתה, אע"פ שעבר עבירה חמורה.

34. סנהדרין:

כינוי לבית דין שיושבים בו 23 דיינים אשר נסמכו בידי חכמים. יש להם סמכות לדון בכל דיני התורה כמו כן רק הם יכולים לדון מישהו למיתה. בלשכת הגזית שבבית המקדש יושבת סנהדרין אשר מורכבת מ71 חכמים והיא דנה בנושאים חמורים יותר ומהווה את הסמכות העליונה במערכת המשפט.

35. עֶרֶב:

אדם שמוכן לשלם את החוב במקום הלווה במקרה והוא לא ישלם ואחרי כן יתבע את הלווה לשלם לו חזרה. עֶרֶב פירושו אחראי.

דף ז ע"ב

36. אם למסורת:

מידה מהמידות בהן נדרשת התורה. ופירושה שיש לקבל את המילה כפי שהיא כתובה ולא לפי קריאתה, כגון אם יש קרי וכתוב שונים, אזי צריך להבין לפי הכתיב; כגון בפסוק "ונשל הברזל מן העץ", לפי הכתיב אפשר לקרוא 'ונשל הברזל מן העץ', ופירושו הוא שהברזל של הגרזן התיז חתיכת עץ מן העץ המתבקע.

דף ח ע"א

37. אם למקרא:

הדורשים לפי מידה זו עושים שימוש בדרך הקריאה של המילה ובדוגמא הנ"ל יפרש 'ונשלי' הוא הברזל שנשמט מן העץ (=הקת) שלו.

38. כוח כוחו:

תיאור של פעולה שאינה ישירה כגון: אדם שזרק גוש עפר ופגע בענף של הדקל, והענף נדחף והכה אשכול תמרים שָׁכַן, ואותו אשכול נפל והרג. לאיכות הפעולה יש משמעות הלכתית בנושאים שונים ובין השאר בדיני גלות: על פי הדין אין חיוב גלות כשקרתה ההריגה בכח כחו.

39. מת מצוה:

מת שאין מי שיטפל בקבורתו ולכן יש מצוה על כל אחד מישראל לקברו. חכמים החשיבו מצוה זו מאוד ואמרו שהיא דוחה אף שאר מצוות ואיסורים כגון טומאת כהן.

40. שלא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב:

על פי הנאמר בפרשת בהר מי שמכר שדה אחוזתו יכול לכפות על הקונה למכור לו אותה בחזרה כשהצליח להשיג כסף, אחרי שנתיים, ובתנאי שלא היה לו הכסף בתחילה וכן בתנאי שלא מוכר שדה אחרת כדי לקנות שדה זו שהיא טובה ממנה, שהרי ההלכה נועדה רק לתת הזדמנות למי שמכר שדהו מתוך דוחק זמני.

דף ח"ע"ב

41. שליח בית דין:

האדם שממונה מטעם בית הדין על ביצוע עונש המלקות. אם מת הנידון תוך כדי העונש אין המכה נשלח לגלות כיון שהיכה מתוך מצוה.

42. גר תושב:

גוי שקיבל עליו לשמור המצוות שנצטווה בהן על פי התורה והן שבע: איסור עבודה זרה, איסור גילוי עריות, שפיכות דמים, דינים, גזל, ברכת השם, אבר מן החי. לגר תושב יש מעמד שונה בהלכה משל גוי סתם, אף שאינו נחשב כיהודי או כגר רגיל.

43. חנק חמור מסייף:

חנק וסייף הן סוגי מיתות בבית דין. נחלקו התנאים מהי המיתה החמורה יותר חנק או סייף שכן ההורג אביו מתחייב בשתיים אחת משום שחבל בו ואחת משום הרציחה ועל פי הכלל יש לבצע את החמורה מבין השתיים.

44. טבול יום:

טמא שטבל במקוה אינו נטהר לגמרי עד שתשקע השמש, שכן כתוב: "וטמא עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים. ובא השמש וטהר" (ויקרא כב, ו-ז). ומרגע שטבל ועד שתשקע השמש הוא נקרא 'טבול יום'. טבול יום יכול להיכנס בהר הבית עד חומת העזרה, אך אין הוא יכול להיכנס לתוכה, אפילו לא לעזרת נשים (כלים, פ"א, מ"ח).

45. מחוסר כפורים:

הזב, הזבה, המצורע והיולדת טובלים לטהרתם ומחכים לשקיעה, ואח"כ הם מחכים עד למחר בבוקר כדי להקריב קרבנות. בין הטבילה לשקיעה הם במעמד של 'טבול יום', ובין השקיעה להקרבת הקרבנות, הם במעמד של 'מחוסר כפורים'. מחוסר כפורים יכול להיכנס אפילו לעזרת נשים, אך לא יכול להיכנס לעזרת ישראל (כלים, פ"א, מ"ח).

46. עושה חבורה באביו:

התורה אומרת: "מכה אביו ואמו מות יומת" (שמות כא) למדו חכמים ממדרש הפסוקים שאין הבן חייב מיתה אלא אם נעשתה חבורה בהכאתו.

47. קציר העומר:

התורה מצווה להניף עומר שעורים בבית המקדש ביום שלמחרת הפסח דהיינו בט"ז בניסן. חכמים למדו ממדרש הפסוקים שגם קצירת העומר נחשבת למצוה והיא אף דוחה את השבת, כלומר שאם הנפת העומר יוצאת ביום השבת יש לקצור אותו בליל שבת.

48. תוספת שביעית:

הלכה למשה מסיני שבזמן שבית המקדש היה קיים נאסרת עבודת האדמה כבר מערב השמיטה. החכמים קבעו שיש לסיים את החרישה בשדה אילן עד שבועות ובשדה זרע עד פסח. זמן התוספת איננו נהוג בזמן הזה שאין לנו בית מקדש.

דף ט ע"א

49. אומר מותר:

מי שאינו יודע כלל מהאיסור וסבור שמותר לעשות את המעשה. נחלקו הדיעות כיצד לדונו יש מי שאומר שהוא נחשב אנוס שהרי בתום לב עשה כן, ויש מי שאומר שהוא קרוב למזיד כיון שהיה צריך ללמוד ולא למד.

50. הכאה שאין בה שוה פרוטה:

המכה את חברו עובר על מצות לא תעשה של 'ארבעים יכנו לא יוסיף' (דברים כה, ג), והעונש על מצות לא תעשה שאין בה מיתה ושיש בה מעשה, הוא מלקות. אמנם אם המכה שווה פרוטה או יותר, חייב המכה לשלם נזק ופטור מן המלקות, כי אין אדם לוקה ומשלם, אבל כאשר המכה שווה פחות מפרוטה, אז המכה חייב מלקות, הואיל ואינו משלם.

דף ט ע"ב

51. אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות:

אחד מהכללים שקבעו חכמים לדרישת התורה. המיעוט בא להוציא מן הכלל אולם כשיש שני מיעוטים אחד אחרי השני קבעו חכמים שאין פה מיעוט והדבר נשאר בכללו. למשל בענין הגלות כותבת התורה "בלא ראות" ואחרי כן "בבלי דעת" לדעת רבי מאיר אעפ"י שיש בכוח כל אחד מהם להוציא את הסומא מכלל חייבי הגלות, כיון שנכתבו שניהם לא נמעט אותו.

דף י ע"א

52. גואל הדם:

קרובו של הנרצח הרודף אחר הרוצח כדי לפגוע בו. לרוצח בשוגג ניתנת הגנה בעיר המקלט שם לגואל הדם אין רשות לפגוע בו. לעומת זאת רוצח במזיד שלא התקיים בו הדין כראוי עלול להיהרג בידי גואל הדם.

דף י"ע"ב

53. בן סורר ומורה :

בן שאינו שומע בקול אביו ואמו, גונב מעות מאביו וקונה בשר ויין ואוכל ושותה אותם. התורה יורדת לסוף דרכו שתוביל לרצח בריות ולכן דנה אותו לסקילה עוד לפני כן.

54. עגלה ערופה :

אם נמצא הרוג בשדה ולא הצליחו למצוא את הרוצח מביאים זקני העיר הקרובה ביותר עגלה לנחל איתן ומתוודים תוך כדי סמיכת ידים עליה, שאין להם כל אחריות למעשה הרצח ומתפללים שה' יכפר על העם.

דף י"א ע"א

55. לעשות שלום בין איש לאישתו שמי ימחה על המים :

אישה שבעלה חושד בה שזינתה תחתיו, מביא אותה אל הכהן, והכהן כותב על קלף את הפסוקים: "יִתֵּן ה' אוֹתְךָ לאלה ולשבועה בתוך עֲמֻךָ בְּתֵת ה' את יְרֵכְךָ נופלת וכו' (במדבר ה, כה) - פסוקים שמכילים שמות של הקב"ה, ואח"כ הוא מוחק אותם במים כמו שכתוב: "וּמָחָה אל מי המרים" (שם שם, כג) אף שבדרך כלל אין למחוק את שם ה', גדולה וראויה השכנת השלום בין בני הזוג.

56. מרובה בגדים :

כהנים גדולים בזמן בית ראשון היו נמשחים בעת הכרתתם בשמן המשחה שעשה משה רבינו. יאשיהו גנז שמן זה 36 שנה לפני חורבן בית ראשון כששמע מחולדה הנביאה שיהיה חורבן (כריתות ה, ע"ב). כהנים גדולים של סוף זמן בית ראשון ושל בית שני לא נמשחו בשמן המשחה, ונקראו "מרובה בגדים", הואיל והסימן שנותר להם לכהונה גדולה, הוא ריבוי בגדים (שמונה בגדים לעומת ארבעה בגדים בלבד של כהן הדיוט).

57. משוח מלחמה :

אחד מהכהנים מתמנה לתפקיד שנקרא "משוח מלחמה", למרות שהוא אינו כהן גדול, מושחים אותו בשמן המשחה, ותפקידו לדבר אל הצבא לפני המלחמה כדי לחזק את רוח הלוחמים כפי שכתוב בתורה (דברים כ, ב) ובמשנה (משנה סוטה פ"ה, מ"א).

דף י"א ע"ב

58. נידוי:

עונש של הרחקה מן החברה היהודית, שבדרך כלל גוזרים חכמים על מי שעובר על אחד מעשרים וארבעה דברים, כגון שזימנו אותו לבית דין ולא בא, או מי שמבזה חכם אחר מותו וכו' (ראה רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ו, הי"ד).

דף י"ב ע"א

59. מסית:

מי שמשכנע אדם מישראל לעבוד עבודה זרה נקרא כך. עונשו של המסית סקילה.

60. חייבי כריתות:

רשימת עבירות שעונשם כרת. כגון: בא על על אמו, מחלל שבתות, עובד עבודה זרה. המשנה בתחילת מסכת כריתות מונה שלושים ושש עבירות כאלו.

61. מחנה לוויה:

מחנה ישראל במדבר היה מחולק לשלושה חלקים בהתאם לדרגת הקדושה: מחנה שכינה בו שכן המשכן, מסביבו חנו הלויים והוא נקרא מחנה לוויה ומסביבו מחנה ישראל שבו שכנו שאר השבטים. כשחילקו את הנחלות בארץ ישראל פוזרו הלויים בין נחלות השבטים השונים בערים מיוחדות להם. ערים אלו שימשו גם כן כערי מקלט לרוצח בשגגה ובמדבר "מחנה לוויה" שימש כמקום גלות לרוצחים.

דף י"ג ע"א

62. מעשר שני:

לאחר שהפריש אדם מפירותיו תרומה גדולה כדי לתיתה לכהן, ולאחר שהפריש מעשר ראשון כדי לתיתו ללוי - חייב אדם להפריש מעשר שני ולהעלותו לירושלים לְאֶכְלוּ שם. לא בכל שנה מפרישים מעשר שני, אלא רק בשנה הראשונה, השניה, הרביעית והחמישית במחזור של השמיטה. בשנה השלישית והשישית, מפרישים מעשר עני. אחרי שהפריש מעשר שני, אם יש לו כמויות גדולות ואינו יכול להעלותן לירושלים, הוא יכול לפדות את המעשר על כסף ולקחת את הכסף לירושלים ושם לקנות בו אוכל. אין אדם יכול לפדות אלא מעשר שני שנמצא מחוץ לירושלים. אבל אם המעשר בתוך חומת ירושלים, אסור לפדות אותו. גבולות ירושלים מסומנים בדיוק ע"י חומה שהקיפה את העיר.

דיברה תורה כלשון בני אדם : בכפילות מלים שבמקראי התורה נחלקו תנאים : ר' עקיבא דורש את הכפילות, ור' ישמעאל אמר דיברה תורה כלשון בני אדם' ולשונות כפולות הן והתורה דיברה כדרך, שמדברים בני אדם כמו : הלך הלכת, כי נכסף נכספתה, גנב גנבתי, וכמו אדם המצוה את חברו לעשות דבר כשהוא רוצה לזרוז כופל לשונו ומצוהו פעמיים, כך הכתוב כפל את לשונו כדי לזרוז, ובכל מקום שאמר סתם שיש סובר דיברה תורה כלשון בני אדם ויש שאינו סובר, הם ר' ישמעאל ור' עקיבא. (מבוסס על הערך באנציקלופדיה התלמודית).

63. אלמנה לכהן גדול :

נישואי כהן גדול לאלמנה אסורים מהתורה. הגמרא מביאה פעמים רבות איסור זה כדוגמה לנישואי עבירה.

64. ערי הלויים :

שבת לוי לא קיבל נחלה בפני עצמו בחלוקת הארץ, לכן ייחד כל שבת מספר ערים בהן התגוררו הלויים, יחד עם זאת שימשו אותן הערים כערי מקלט לרוצח בשגגה.

65. טבל :

יבול שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות או חלה. הטבל נאסר באכילה.

66. הקדש :

דברים שהוקדשו לבית המקדש. שני מיני הקדש הם : הקדש בדק הבית, והוא לתיקון קלקול והרס של בניני בית המקדש והקדש מזבח, והוא לקרבנות בעלי חיים ומנחות ונסכים שמקריבים על גבי המזבח. יש שהדבר המוקדש גופו ראוי למזבח ולא לבדק הבית, ויש שהוא ראוי לבדק הבית ולא למזבח, ויש שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית. הראוי למזבח, כגון בהמות או תורים ובני יונה או סולת ולבונה ויין ושמן, והראוי לבדק הבית, כגון זהב וכסף ואבנים יקרות, ושאינו ראוי לא לזה ולא לזה, כגון חלב ואשפה ועשבים וכיוצא בהם, שמוכרים אותו וקונים בדמיו צרכי מזבח או צרכי בדק הבית, כפי מה שפירש בשעה שהקדיש. ישנה אפשרות לפדות את ההקדש בדמים.

67. חלב :

סוג של שומן האסור באכילה. מהו החלב? בשם חלב, כתבו ראשונים, נקרא כל החלב - השומן - שבבהמה, בין החלב האסור באכילה ובין זה שמותר, ושומן אינו אלא לשון חכמים לחלב המותר כשמזכירים אותו יחד עם חלב האסור, כדי להבחין בין זה לזה. לשון חלב זהו דבר המובחר, כמו שכתוב ואכלו את חלב הארץ, והמובחר בבהמה הוא השומן. ויש מהראשונים שכתבו ששם חלב בלשון הקודש אינו אלא על השומן הנפרד מן הבשר, שאינו איתו דבר אחד, והוא האסור באכילה, והשומן המתערב בבשר ואינו נפרד ממנו, נקרא שומן, והוא המותר באכילה. בגדר החלב שאסרה תורה, נחלקו ראשונים : יש שכתבו שכל החלב הקרב למזבח בקרבנות הוא הנקרא חלב לאיסור אכילה, שאיסור אכילה החלב נאמר באותו ענין של הקרבת הקרבנות, ואם אינו קרב למזבח, אפילו יש בו סימני החלב, אינו אסור מן התורה.

ויש מהראשונים שחולקים בגדר חלב וכתבו שכל ששמו וטבעו חלב אסרה תורה, ואפילו אינו קרב על גבי המזבח, וכגון חלב הטחול שאינו קרב על המזבח. הבקי יכול להבחין בין חלב לשומן אף כשהופרדו מן הבהמה ועומדים בפני עצמם. איסור חלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד, היינו בשור, בכבש ובעז, אבל חיה, בין טהורה ובין טמאה, ובהמה טמאה, חלבן כבשרן, וכן חלב העוף מותר.

68. ממזרת: כל הנולד מאיסורי עריות נקרא ממזר ואסור לישראל להינשא לו, או לה עפ"י הכתוב: "לא יבוא ממזר בקהל ה'" (דברים כג, ג).

69. מפטם את הקטורת:

העושה כדוגמת הקטורת של הקודש, והתורה אמרה: "וְהִקְטַרְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְּכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ וְתִהְיֶה לָךְ לֵה' אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמוֹהָ לְהַרְחִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ" וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ

70. סך בשמן המשחה:

מיועד למשיחת כהנים ומלכים ואסור בשימוש לאיש אחר כמו שכתוב בתורה: "וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבַר לְאָמֹר שֶׁמֶן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ יְהִיָּה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. עַל בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִסַּךְ וּבְמִתְּכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמֵהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יְהִיָּה לָכֶם." אין חייבין אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה שנאמר ממנו, ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה.

71. פיגול:

קרבתן שנפסל ע"י מחשבה. אם חשבו בשעת אחת מהעבודות שנעשו בו, לאכלו חוץ למקום, או לזמן המותרים. הפיגול נאסר באכילה כמו שכתוב בתורה: "וְאִם הָאֵכָל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פִּגּוּל הוּא לֹא יִרָצָה." ועונשו: "וְאֵכָלּוּ עֹנֹו יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חִלַּל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ."

72. שוחט ומעלה בחוץ:

משעת שנבנה אוהל מועד או בית המקדש נאסרה שחיטת בהמה לשם קרבן והקרבתו מחוצה להם ומי שעושה כן חייב כרת כמו שכתוב בתורה: "וְאֵלֶּהֶם תִּאֶמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלֶה אוֹ זָבַח. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֵה' וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ."

דף יג ע"ב

73. לאו דחסימה:

המצוות שלוקים עליהן, הן אלו שדומות לאיסור 'לא תחסום שור בדישו' (דברים כה, ד) שכן איסור זה כתוב מיד אחרי דין מלקות: 'והיה אם בן הפות הרשע והפילו השופט והקהו וכו' ארבעים יָכֶנוּ לא יוסיף' (שם, שם, ב-ג).

74. חייבי עשה :

עבירות שנכתבו בלשון חיובית ומכלל הו אתה שומע לאו כמו איסור נישואין לגר מצרי שנלמד מהפסוק :
"לֹא תִתְעַב מְצָרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶצוֹ. בְּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֹהֶל ה' " (דברים כג).

75. לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין :

לאו שהעונש עליו בתורה הוא מיתה בידי בידי בית דין. נחלקו התנאים האם ניתן להלקות העובר עליו אם התרו בו למלקות או שהלאו נועד למיתה ותו לא.

דף יד ע"א

76. נידה :

כל אישה כשיוצא דם מגופה בתקופת המחזור החודשי נקראת נידה. הנידה נחשבת טמאה, כמו כן נאסרת קירבה גופנית בינה לבין איש עד שיפסיק הדם ותיטהר האישה בטבילה.

דף יד ע"ב

77. גזרה שווה :

אחת מן המידות שהתורה נדרשת בהן. אם שני מקומות בתורה מכילים אותה מילה, ואם יש הלכה למשה מסיני שיש גזירה שווה בין שתי המילים, אז לומדים הלכות ממקום אחד למקום האחר. אדם דן קל וחומר מעצמו כי היא תלויה בסברה שכלית ולעומת זאת אין אדם דן גזירה שווה מעצמו, אלא אם כן קיבלה מרבו ורבו מרבו עד למשה מסיני. בגמרא נמצא מחלוקת סביב גזירה שווה כאשר צד אחד במחלוקת מסתמך על גזירה שווה ואילו הצד השני לא כיון שלא קיבל אותה במסורת מרביתו.

78. זריקת דמים :

אחת מעבודות הקרבן. אחרי שחיטת הבהמה נוטלים את דמה וזורקים אותו על גבי המזבח. הזריקה מתירה את הקרבן באכילה לכהנים או לבעלים כל קרבן כדינו.

דף טו ע"א

79. אונס שגירש :

מדין תורה מצווה האונס נערה בתולה לשאת אותה לאישה אם תרצה הנערה, אחרי שנשאה נאסר עליו לגרשה כל ימיו ואם גירשה חייב הוא להחזירה אם תרצה בכך.

80. אם אינו ענין לפניו תנהו לאחריו:

זו אחת מהמידות שהתורה נדרשת בהן, ופירושה הוא שלפעמים מביאה התורה פרט מיותר בתוך נושא אחד, והפרט הזה נחוץ לנושא אחר; ואומרים אז: אם הפרט המיותר אינו נצרך לנושא א', יחס אותו לנושא ב'.

81. לאו שניתק לעשה:

כל לאו שבצידו יש מצות עשה אשר באה לתקן את המעשה. כגון "לא תגזול" בלאו "והשיב את הגזילה" בעשה, וכן במצות שילוח הקן "לא תקח האם על הבנים בלאו ותיקונו בעשה: "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך".
העלם אחד: מעשי עבירה שנעשו אחד אחרי השני מתוך שכחה מבלי שנזכר ביניהם באיסור.

דף טו ע"ב

82. התראת ספק:

כשיש ספק לגבי העבירה. הספק יכול להיות בכמה צורות: ספק שמא לא תתקיים העבירה שמתרים עליה, ספק אם יעשה המותר מעשה אחר, שעל ידו יחול האיסור, ספק אם יעשה מעשה שעל ידו יחול העונש של העברה, ספק אם יעשה מעשה שעל ידו יפטר מהעונש. למשל: אדם שנשבע שיאכל כיכר מסוימת במשך היום והתרו בו שלא ישבע לשקר הרי זו התראת ספק שמא כן יאכל עד סוף היום ולא יעבור על שבועתו. האמוראים נחלקו האם התראה נחשבת להתראה. חלק מהאחרונים מסביר טעמי החולקים: הסובר שאין שמה התראה טעמו כיון שצריך לקבל ההתראה ולהתיר עצמו למיתה - או למלקות יש לומר שמספק אינו מתיר עצמו, והסובר שהיא התראה טעמו שגם מספק חשוב מתיר עצמו, להלכה התראת ספק שמה התראה.

דף טז ע"א

83. ממיר:

אדם שהקדיש בהמה לקרבן, והתחרט והחליף אותה באחרת - עבר על "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" (ויקרא כז, י), ושתיהם הבהמות קדושות, והאיש לוקה אע"פ שלא עשה מעשה, אלא דיבר בלבד.

84. מקלל חבירו בשם:

המקלל חבירו באמצעות שם ה' עובר על מה שכתוב בתורה: "אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הפתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלהיך" (דברים כח) ועל פי הנאמר בפסוק השני: "והפלא ה' את מכתך..." קבעו חכמים שיש להלקותו למרות שבדרך כלל אין לוקים על עבירה הנעשית בדיבור בלבד.

85. הנוטל אם על הבנים :

על פי הנאמר בתורה בפרשת כי תצא המוצא אפרוחים או ביצים בדרך והאם שלהם עמהם ישלח את האם ואז יוכל לקחת אותם. הלוקח בלא שילוח האם עבר איסור אך יש בידו לתקן כשישלחנה.

86. משכון :

חפץ, בדרך כלל יקר, שהלווה מפקיד בידי המלוה בזמן ההלוואה, עד שיחזיר הלווה את חובו. ואם לא שילם הלווה בזמן הפירעון, גובה המלוה את חובו מן המשכון.

87. משכונו של גר :

לגר אין יורשים, משעה שהתגייר נחשב הגר כתינוק שנולד ועל כן אין לו יורשים ולכן המלווה שנטל משכון ומת הגר קודם שהספיק הלה להחזיר לו את המשכון ביטל את המצוה.

88. נדר שהודר ברבים :

כל נדר שנעשה במעמד רבים (יש אומרים שלושה ויש אומרים עשרה) נחשב, לכמה דיעות, לנדר חזק יותר שאין להתירו באופן הרגיל שמתירים נדרים. דבר זה נלמד מהשבועה שנשבעו בני ישראל לגבעונים ולא יכלו להישאל עליה. להלכה יש אפשרות להתירו, אך לא נדר שהודר על דעת רבים.

89. נותר :

בשר קרבן שנותר אחרי שעבר זמן האכילה כפי שהוקצב לו בתורה. הנותר אסור באכילה ויש לשרוף אותו.

דף טז ע"ב

90. דמאי :

הרמב"ם בפירוש המשניות (ברכות ראש פ"ז) כותב שזו מילה מורכבת "דָאָ מְאִי" (זאת מה היא?). מדובר בפירות שנקנו מעם הארץ. ועמי הארץ היו נוהגים להפריש תרומה גדולה הואיל ויש עונש מיתה באכילתה, אך לא הפרישו את המעשרות הואיל ואין בהם קדושה ואין בהם עונש מיתה אלא עוון גזל בלבד. במס' סוטה (מת, ע"א) מסופר כי יוחנן כהן גדול שחי כ- 300 שנה לפני חורבן בית שני, תיקן שכל מי שקונה תבואה או פירות מעם הארץ, יפריש מהם מספק את כל המעשרות, ויפריש תרומת מעשר ממעשר ראשון ונותנה לכהן, ומה שנשאר ממעשר ראשון, משאירו אצלו, כי הוא מותר לזרים (= שאינם כהנים), ואינו חייב ליתנו ללוי, כי החיוב בספק, והמוציא מחבירו עליו הראיה. ומפריש מעשר שני ואוכלו בירושלים בשנים א', ב', ד', ה' של השמיטה, ובשנים ג', ו', יש מחלוקת במשנתנו מה לעשות עם מעשר עני.

91. מעשר עני :

בשנים ג, ו מהמנין שמונים לשמיטה יש להפריש עשירית מהיבול בגדל בארץ ישראל ולתת אותו לעניים.

92. פיאה :

פיאה פירושה קצה והיא כינוי למתנת עניים. בעל השדה מצווה להותיר פאת שדהו ולא לאסוף אותה לביתו.

93. בריה :

דבר שלם בברייתו, בנוגע לשיעורו ולביטולו. מהותה של בריה היא שהיא שלימה כברייתה, פרט לנתרסקה או נתרסק ממנה אבר, שאינה בכלל בריה. האוכל נמלה שלמה חייב מלקות, למרות שאין בה שיעור כזית.

דף יז ע"א

94. עמי הארץ :

כינוי לאנשים שלא מקפידים על קיום המצוות. אף על הפרשת תרומות ומעשרות לא הקפידו ומשום כך קבעו חכמים שפירותיהם בחזקת דמאי ראה בערך.

95. קדשי קדשים :

קרבנות שנשחטים בצפון המזבח ושיש בהם מעילה (=מי שנהנה מהם בשוגג לפני הקרבנות - משלם להקדש את מה שנהנה בתוספת חומש (20%), ומביא קרבן שנקרא "אשם מעילות"). קדשי קדשים שניתנים לאכילה יש לאכול בתחום הקודש בתוך קלעי המשכן ובעזרת בית המקדש לעומת קדשים קלים שנאכלים בכל ירושלים. העולה והחטאת והאשם הם קדשי קדשים. מכל תוצרת חקלאית יש להפריש עשירית ולתת ללוי. הלוי מפריש מתוכה גם הוא עשירית ונותן אותה לכהן והיא נקראת תרומת מעשר. מעשר ראשון שלא ניטלה ממנו תרומה לכהן אסור באכילה.

96. אשם :

קרבן שאדם חייב להביא במקרים ידועים, ונקרא בשם אשם. ששה חייבי אשמות הם: הנשבע על כפירת ממון לשקר, המועל בהקדש, הבא על שפחה חרופה, נזיר שנטמא ונטהר, מצורע שנרפא מצרעתו, והעובר על ספק עברה, שעל ודאה חייבים חטאת. חמשה הראשונים נקראים אשם ודאי, שהרי אינם באים על הספק, והששי נקרא אשם-תלוי. ומצות עשה מן התורה על כל חייבי אשמות על חטא שיביאו את אשם, ונמנו במנין המצוות בשתי מצוות, אחת לאשם ודאי ואחת לאשם תלוי. אשם הוא קודש קודשים נאכל לכהנים בעזרה בלבד.

97. בכורות :

בכור בהמה טהורה הוא זכר שנולד ראשונה לאמו, שנאמר: קדש לי כל בכור, יכול אפילו נקבה במשמע, תלמוד לומר²: כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר. ואין בכור בהמה טהורה אלא בבקר וצאן בלבד, שנאמר: כל פטר רחם לכל בשר, שומע אני אף חיה במשמע, תלמוד לומר: אשר יקריבו להי, להוציא את החיה. הבכור הוא קדוש, וקדושתו מאליו, מן הרחם, בין שהוא שלם ובין שהוא טרפה.

בכור בהמה טהורה כשהוא תם מצותו להקריבו על גבי המזבח בתורת קרבן, וכשהוא בעל מום נאכל בכל מקום בתורת חולין, ואחד זה ואחד זה מצותו שינתן לכהנים.

מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ, שקדושת בכור תלויה בפטר רחם והרי זו חובת הגוף שנוהגת בארץ ובחוץ לארץ. ונוהגת מצוה זו בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית, אלא שבזמן הזה אינו עומד להקרבה, אם הוא תם, ומשהים אותו עד שיפול בו מום.

בכור בהמה טהורה הוא אחד מעשרים וארבעה מתנות-כהונה הניתנים לכהנים, בין שהוא תם ובין שהוא בעל מום. הבכור הוא קדשים-קלים, ושחיטתו בעזרה בכל מקום, שאינו טעון צפון העזרה לשחיטתו. ואינו טעון סמיכה ככל קרבנות היחיד שטעונים סמיכה, שנאמר: קרבנו, ולא הבכור, שבא חובה ולא לכפרה וריצוי על חטא. בשר הבכור נאכל לכהנים.

98. קדשים קלים:

הקרבנות המוגדרים קדשים קלים מותרים באכילה גם למי שאינו כהן. שלא כקדשי קדשים שנאכלים בתוך הקלעים קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים. לקבוצה זו שייכים קרבן שלמי יחיד, תודה, בכורות, איל נזיר, מעשר בהמה, בכורות, פסח. הם נשחטים בכל מקום בעזרה, ואין בהם מעילה.

99. קלעים:

היריעות שהקיפו את המשכן במדבר. קדשי קדשים יש לאכול בתחום הקלעים בלבד. בבית המקדש שימשה חומת העזרה כקלעים.

100. שובר את העצם בפסח:

באכילת קרבן הפסח מצווה התורה שלא לשבור עצם. השובר עצם עובר על לאו ואם התרו בו יתחייב מלקות.

101. שלמים:

קרבנות השלמים מוקרבים ע"י היחיד או ע"י הציבור. ביחיד יש קרבן תודה המוקרב בנדבה וקרבנות חובה בחגים, שלמי שמחה וחגיגה וכן קרבן הפסח הבכור ומעשר בהמה. הקרבנות מתחלקים למזבח לכהנים ולבעלים.

102. תודה:

קרבן שמביא מי שנעשה לו נס. חכמים מנו ארבעה שצריכים להודות: יורדי הים, היוצא מבית האסורים, הולכי מדבריות, חולה שנתרפא. התודה שייכת לקדשים קלים ומוקרבת כשלמים. יחד עם הכבשים יש להביא 40 לחמים 10 מהם מיועדים לכהנים והשאר לבעלים.

103. ביכורים :

הפירות הראשונים בכל שנה נחשבים לקדושים יש להביא אותם לבית המקדש ולתת אותם לכהנים לאכילה. מצות הביכורים נוהגת בפירות משבעת המינים בלבד.

104. אונן :

מי שאחד מקרוביו שמוטל עליו לקבור נפטר, אסור באכילת קדשים ופטור הוא מעשיית המצוות כדי שיעסוק בקבורה. מצב זה חל עליו כל עוד לא נקבר המת. כסף צורה : מעשר שני ניתן לאכילה בירושלים או לפדותו ולהעלות את הפדיון לירושלים על מנת לקנות בכסף אוכל בירושלים. בפדיון יש להשתמש בכסף צורה היינו שמוטבעת בו צורה ואין לפדות אותו בחתיכות כסף.

105. נסכים :

עם כל עולת בהמה שלמים, אשם, מצורע, וחטאתו יש להביא יין ולשפוך אותו על גבי המזבח. כמות היין שמנסכים מותאמת לגודלה של הבהמה, ככל שהקרבת גדול יותר מידת היין גדולה יותר.

106. סמיכה :

בעלי הקרבן סומכים ידיהם על ראש הקרבן. בכל הקרבנות פרט לקרבן שלמים יש לעשות סמיכה.

107. עולה :

קרבת העולה אינו נאכל כלל לא ישראל ולא ישראל אלא מוקרב כולו למזבח פרט לעור שניתן לכהנים. באים מזכרים בלבד. קרבנות עולה של הציבור כגון קרבן התמיד וליחיד כשנודר עולת נדבה.

דף יח ע"ב

108. כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו :

מנחת סולת שהוקרבה בלא שנבללה בשמן כשרה בתנאי שהיתה ראויה על פי מידותיה לבלילה, אבל כמות שלא ראויה לבילה אינה יכולה להתקרב למזבח בלא בילה. חכמים עשו שימוש בהלכה זו ולמדו ממנה עיקרון שכל דבר הקיים בכוח אף אם לא יצא לפועל כשר אך דבר שאינו קיים בכוח נחשב חסר.

109. תנופה :

אחת מעבודות הקרבן. הבעלים שמביא קרבן תודה מרים את הקרבן מוליד ומביא ומניף ידיו למעלה ומשפיל ידיו וכן בביכורים יש תנופה.

110. גמר מלאכה (לענין מעשר):

אין מוצר חקלאי מתחייב בתרומות ומעשרות אלא אחרי שהחקלאי סיים כמה פעולות לגביו. למשל אין החיטים מתחייבות בתרומות ומעשרות אלא אחרי שהחקלאי ממרח (=מחליק) את הפרי (=הערימה הגדולה של האלומות בשדה); והקישואים והדלועים אינם מתחייבים בתרומות ומעשרות אלא משפיקסו (=שיטלו מהם את השיער הדק שעליהם), וכדומה (ראה משנה מעשרות פ"א, מ"ה, בה מפורש מהו גמר מלאכה לגבי כל מוצר ומוצר חקלאי).

דף יט ע"א

111. דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש:

בדיני קדשים נאמר שהלכה שנלמדה ע"י היקש שאין ללמוד הלכה ממקום אחד אם נלמדת אותה הלכה באמצעות היקש. דבר הנלמד אינו חוזר ומלמד.

112. קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא:

קדושה ראשונה נוצרה בשעה שכבשו ישראל את הארץ בהנהגת יהושע, לדעת מי שסובר כן ממשיכה הקדושה לתפוס גם אחרי שהלכו ישראל לגלות ונשארה הארץ שממנה ומכוח הכיבוש ההוא חלים המצוות התלויות בארץ.

דף כ ע"א

113. איסור השחתת פאת הזקן:

נאמר בתורה "ולא תשחית את פאת זקנד" (ויקרא יט) כלומר שאסור לקצוץ את הפיאה בצורה של השחתה כגון בתער. המשחית מתחייב במלקות.

114. איסור קרחה:

נאמר בתורה: "לא יקרחו קרחה בראשם" ופירשו חכמים כוונת התורה שלא יקרחו האבלים ראשם מתוך צער על מת. העושה כן מתחייב במלקות על פי הפסוק הנ"ל.

דף כ ע"ב

115. איסור שריטה:

גם איסור זה קשור בהבעת צער על מוות, שלא לעשות שריטה בגוף אחרי מוות שנאמר: "ובבשרם לא ישרטו שרטת". והעובר על הלאו מתחייב במלקות.

116. מקיף פאת הראש:

נאמר בתורה: "לא תקיפו פאת ראשכם" (ויקרא יט) וחכמים פירשו מהי פאת הראש: "פאת ראשו הוא 'סוף ראשו', ואיזהו סוף ראשו? זה המשווה צדעיו (רקותיו, צידי המצח ליד האזניים) לאחורי אזנו ולפדחתו (=מצחו)". כלומר לא לחתוך את הפיאות היורדות משיער הראש. העושה כן מתחייב מלקות.

117. בהרת:

מראה לבן של נגע בעור בשרו של אדם. בהרת היא אחד מארבעה מראות-הנגעים של האדם, והיא עזה כשלג, היינו שהיא לבנה ביותר שאין בלובן למעלה הימנה ונראה בעור הבשר כשלג, שנאמר: "ואם בהרת לבנה היא בעור בשרו, וכמו שנאמר: "והנה מרים מצרעת כשלג", שנראה שהלובן החזק ביותר במראות הצרעת הוא מראה השלג.

118. הנוטל מלא פי הזוג:

זוג הוא כינוי למספריים. מי שגוזר משער ראשו במספריים בשבת בשוגג - חייב חטאת, כי הוא עבר על איסור גוזז, אם גזר כמלא פי הזוג=כשיעור תפיסת המספריים. בגמרא אמרו ששיעורו שתי שערות.

119. כגריס:

שם של מידה. גריס שווה לחצי פול, והוא שווה לתשע עדשות, וכל עדשה היא ריבוע שמכיל ארבע שערות, אם כן "כגריס" הוא ריבוע שמכיל 36 שערות.

120. כעדשה:

שם של מידה. שיעורה של עדשה הוא שתי שערות. בדיני נגעים נקבע כי מחיה היינו בשר חי בתוך הנגע כעדשה נחשב לסימן טומאה.

121. מחיה:

בשר חי בריא שמופיע באמצע הנגע נחשב לסימן טומאה. המידה המינימלית שלה היא כעדשה, כלומר 1/9 משטח הבהרת.

122. מלקט לבנות מתוך שחורות:

מי שתולש שערות לבנות כדי להיראות צעיר יותר עובר על איסור תורה: "לא ילבש גבר שמלת אישה" כלומר שלא ינהגו האנשים כמנהג הנשים.

דף כא ע"א

123. נזיר :

סוג של נזירות שאדם יכול לקבל על עצמו בנדר. הנזירות כוללת שלושה איסורים : לא לשתות יין, לא להיטמא למתים, לא לגלח השיער. תקופת הנזירות המינימאלית נמשכת 30 יום .

124. גבינה :

סוגית הגמרא עוסקת בגבינה האסורה באכילה מחשש שיוצרה באמצעים של עבודה זרה. מובא במס' ע"ז במשנה (כט, ע"ב) שהגבינות של בית אונייקי (כפר של גויים) אסורות בהנאה ; והגמרא שאלה : מדוע הן אסורות בהנאה ; והשיבה : "מפני שמעמידים (מגבנים) אותן בעור קיבה של עבודה זרה, כי רוב הבהמות הנשחטות בבית אונייקי, נשחטות לעבודה זרה".

125. גומות :

הגומות שבעיקרי השיער והן בליטות דקות שהלחות מתכנסת בתוכן והשערות יונקות שם, וכל שאין גומא בעיקרה, במקרה נולדה ועתידה להינשר. אחד הסימנים לקביעת בגרות הוא הופעת שתי שערות במקום הערוה ועל כך נוסף התנאי שיהיו להן גומות.

126. הכותב כתובת קעקע :

העושה קעקוע בעור בשרו (חורת או צורב סימנים בעור וממלא אותם דיו או צבע אחר שאינו נמחה ; וזה היה מנהג עובדי אלילים להקדיש עצמם בזה לעבודה זרה והתורה אסרה זאת : "וכתובת קעקע לא תתנו בכס" (ויקרא יט, כח).

127. שיפוד :

מובא במס' ביצה (כח, ע"ב) : "שפוד שצלו בו בשר ביום טוב - אסור לטלטל אותו מיד אח"כ, כי הוא נמאס ואין בו שימוש יותר, ולכן הוא מוקצה"; ויש לגוררו מהר בטלטול מן הצד (ע"י שינוי ולא בטלטול רגיל) עד שיביאנו לקרן זוית "

128. שפחות :

יש משנה במס' כתובות (נט, ע"ב) שמונה את המלאכות שהאישה עושה לבעלה : טוחנת, אופה, מכבסת, מיניקה את בנה, מצעת לו את המיטה, עושה עבודות צמר ; אם הכניסה לו בנדונייתה שפחה אחת - לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת ; שתים - אין מבשלת ואין מיניקה את בנה ; שלש - אין מצעת לו המיטה ואין עושה בצמר ; ארבע - יושבת על ספה מפוארת ולא מביאה לו אפילו חפץ כלשהו ; רבי אליעזר אומר : אפילו הכניסה לו מאה שפחות - הבעל כופה אותה לעשות עבודות צמר, כי הבטלה מביאה לידי זימה ."

דף כא ע"ב

129. החורש בשור וחמור:

מן התורה אין לחרוש בשור וחמור יחדיו כמו שנאמר: "לא תחרוש בשור וחמור יחדיו" ולא רק באלו נאסר אלא בכל שני מינים. החורש בכלאיים אם התרו בו לוקה.

130. כלאיים בכרם:

אחד מסוגי הכלאיים שאסרה התורה הוא לזרוע גפן עם אחד ממיני הזרעים כמו שנאמר: "לא תזרע פְּרֶמֶךְ פְּלֶאֱיִם" כלאי הכרם אסורים באכילה ובהנאה.

131. גיד הנשה:

הגיד שעל כף הירך אסור באכילה, שנאמר: "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה". נקרא גיד הנשה, לפי שנשה - קפץ - ועלה ממקומו אצל יעקב. האיסור נמנה בין הלאוין, ואם עבר ואכלו לוקה. איסור גיד הנשה נוהג בבהמה וחיה ולא בעוף.

דף כב ע"א

132. פסולי המוקדשים:

בהמות שהוקדשו לקרבן ונפסלו אח"כ (כגון שנפל בהן מום), נקראות "פסולי המוקדשין". יש פסולי מוקדשין שדינם להימכר, ובכסף מביאים קרבנות אחרים, והם עצמם יוצאים חלקית לחולין: הם מותרים באכילה כחולין, אך אסור לעבוד בהם או לגזוז אותם כאילו היו קדשים.

133. איסור כולל:

מעשה או דבר שהיה אסור מחמת דבר אחד אם נוסף על האדם איסור אחר באותו דבר הרי זה איסור כולל למשל: אכילת גיד הנשה של נבילה או מי שנשבע שלא יחרוש בין בשבת ובין בחול ועבר על שבועתו ביום טוב.

134. הבערה:

אחת מהמלאכות האסורות בשבת היא בישול. ביום טוב הותרה מלאכת אוכל נפש ומתוך כך הותר לבשל לכל צורך.

135. הזרוע בנחל איתן:

את העגלה הערופה (ראה לעיל) מורידים לנחל איתן ואחרי מעשה העריפה נאסר אותו מקום בזריעה. הזרוע עובר על הלאו: "לא יעבד בו ולא יזרע"

136. הקוצץ אילנות:

התורה אוסרת לקצוץ אילן מאכל כמו שנאמר: "לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת... כי האדם עץ השדה" (דברים כ).

137. מוחק את השם:

המוחק את שם ה' עובר על איסור הנלמד מהפסוק: "ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלוקיכם (דברים יב).

138. מזיח החושן מעל האפוד:

החושן מונח על חזהו של הכהן הגדול והוא מחובר בשרשרת לאפוד שהכהן לובש. על פי הכתוב בפרשת תרומה: ויִרְכְּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן מִטְּבַעְתָּיו אֶל טְבַעַת הָאֶפֶד בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיּוֹת עַל חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד" אין להזיח, לפרק את החיבור ביניהם.

139. מסיר בדי ארון:

בדי הארון הם מוטות שקבועים בצידיו כדי לשאת אותו. התורה מצווה שלא להסיר את הבדים מארון הברית. המסיר בדיו עובר על הלאו: "בְּטַבַּעַת הָאָרֶן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ." (שמות כה) ולפיכך חייב מלקות.

140. נזיר שמשון:

שמשון לא היה נזיר גמור, אף שהיה אסור ביין ובתגלחת הותר לו להיטמא למתים, ולפיכך המקבל עליו נזירות שמשון הרי זה נזיר מן התגלחת ומן היין לעולם, ומותר להטמא למתים, ואינו יכול להישאל על נדרו שנזירות שמשון לעולם היתה.

141. עבודה והרבעת שור פסולי המוקדשים:

כאמור לעיל בשור זה מעורבים חול וקודש לפיכך המרביעו עובר על איסור כלאיים כאילו הרביע שני מיני בהמות ממינים שונים ועובר גם על איסור עבודה בהם.

142. קוצץ בהרת:

הבהרת היא סוג של צרעת. חכמים למדו מהפסוק "הַשֹּׁמֵר בְּנִגְעַת הַצָּרְעַת לְשֹׁמֵר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֶוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כְּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת" איסור לקצוץ את הנגע מהגוף.

דף כב ע"ב

143. חזן הכנסת:

מושג שאול מבית הכנסת שם תפקידו לארגן סדרי התפילה והקריאה. בבית הדין תפקיד החזן היה להלקות מי שנתחייב מלקות.

דף כד ע"א

144. ריבית:

תשלום נוסף על דמי ההלוואה. התורה אוסרת בכמה מקומות את הריבית הן המלוה
הן המלווה מוזהרים על כך.

145. שוחד :

טובת הנאה או תשלום שניתנת לדיין כדי שיטה את הדין לטובת אותו הצד. התורה
אוסרת זאת כאמור: "ושוחד לא תקח" (שמות כג).